

SÚKROMNÍ DOPRAVCOVIA NA ŽELEZNIČOM DOPRAVNOM TRHU V SR A EÚ

Katarína Mendrošová – Jaroslav Mašek

ÚVOD

- Liberalizácia v oblasti železničnej dopravy má za cieľ:
 - vytvorenie integrovaného európskeho železničného systému,
 - posilnenie postavenia železníc na dopravnom trhu,
 - lepšie využitie osobitných predností tohto druhu dopravy.
- Proces liberalizácie nie je možný bez určitých pravidiel a regulačných opatrení.

ÚVOD

- IBM Global Business Services pravidelne spracováva index liberalizácie železníc (Rail Liberalisation Index), ktorý je kvantitatívnym vyjadrením stavu liberalizácie železničných trhov de iure (LEX index), aj de facto (ACCESS Index) v krajinách EÚ z pohľadu externých účastníkov na trhu.

LIBERALIZÁCIA ŽELEZNIČNEJ DOPRAVY V PODMIENKACH SR

- V SR za účelom otvorenia trhu a vytvorenia nediskriminačných podmienok došlo k transformácii ŽSR, čo viedlo 1. januára 2005 k vzniku troch samostatných subjektov:
 - manažéra infraštruktúry – ŽSR,
 - osobného železničného dopravcu – Železničná spoločnosť Slovensko, a. s.
 - a nákladného železničného dopravcu – Železničná spoločnosť Cargo Slovakia, a. s.
- Od roku 2007 sa liberalizáciou vytvorili aj podmienky vstupu nových súkromných dopravcov na dopravný trh a podnikanie v oblasti železničnej nákladnej dopravy.

VSTUP SÚKROMNÝCH DOPRAVCOV NA ŽELEZNIČNÚ INFRAŠTRUKTÚRU

- Pre získanie oprávnenia na prevádzkovanie dopravy na dráhe platia pre všetkých železničných dopravcov v SR podmienky podľa Zákona NR SR o dráhach č. 513/2009 a Zákona NR SR o doprave na dráhach č. 514/2009.
- Podľa týchto zákonov je manažér infraštruktúry povinný zabezpečiť prístup k železničnej infraštruktúre každému železničnému podniku ktorý má platnú licenciu na poskytovanie dopravných služieb a platné bezpečnostné osvedčenie.

VSTUP SÚKROMNÝCH DOPRAVCOV NA ŽELEZNIČNÚ INFRAŠTRUKTÚRU

- Licenciu v Slovenskej republike vydáva, odníma a kontroluje Úrad pre reguláciu železničnej dopravy – URZD.
- Lehota na rozhodnutie URZD o licencií je tri mesiace odo dňa, keď bola žiadosť o začatie konania úplná. Licenčný orgán môže pravidelne, najmenej však raz za päť rokov, preskúmať podmienky, za ktorých bola licencia udelená.

SÚKROMNÍ DOPRAVCOVIA V SR

- V dôsledku liberalizácie dopravného trhu sa v Slovenskej republike vytvoril priestor pre vstup súkromných železničných podnikov na dopravný trh.
- V roku 2009 vlastnilo licenciu na prevádzkovanie dopravy na dráhach ŽSR 27 spoločností. Reálne prevádzkovalo dopravu na dráhach 23 dopravných spoločností. Z toho jedna spoločnosť zabezpečovala prevádzkovanie osobnej dopravy, 21 spoločností nákladnú dopravu a jedna spoločnosť súčasne osobnú aj nákladnú dopravu.

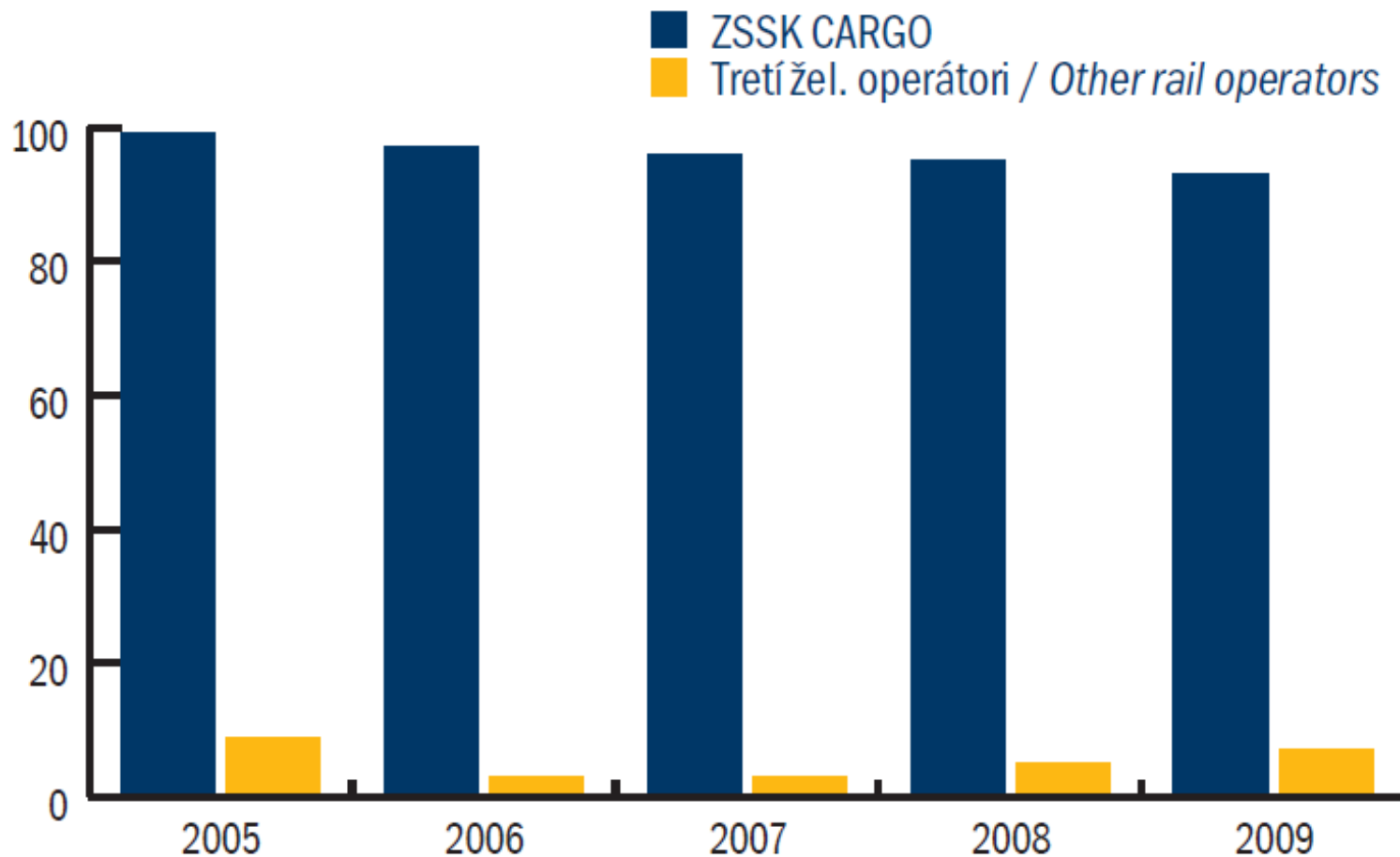

SÚKROMNÍ DOPRAVCOVIA V SR

- V rámci železničného dopravného trhu SR mali v roku 2009 súkromní železniční dopravcovia približne 7 % podiel v objeme prepravy (tony), zvyšný podiel patril Železničnej spoločnosti Cargo Slovakia, a. s. , čo je vyjadrené aj v nasledujúcom grafe:

POROVNANIE OBJEMOV PREPRÁV (TONY)

SÚKROMNÍ DOPRAVCOVIA V SR

- Všetci súkromní dopravcovia prevádzkujú iba nákladnú dopravu a je možné ich rozdeliť do dvoch skupín.
- Prvú skupinu tvoria stavebné spoločnosti, napr. Železničné stavby, a. s., Trnavská stavebná spoločnosť, Elektrizácia železníc Kysak, a. s. Traťová strojní spoločnosť, a. s., Železničné stavebníctvo Bratislava, a. s., ktoré sa podieľajú na modernizácii tratí a výstavbe železničných koridorov a zabezpečujú dopravu vlastnými dopravnými prostriedkami. Ich dopravné výkony sú závislé od objemu stavebných a modernizačných prác a primárne neposkytujú dopravné služby iným prepravcom.

SÚKROMNÍ DOPRAVCOVIA V SR

- Druhú skupinu tvoria spoločnosti, ako napr. LTE Slovakia, s.r.o, Loko Rail, a.s., Slovenská železničná dopravná spoločnosť, a.s., Express Rail, s. r. o., INVESTEX GROUP, s.r.o..
- Tieto spoločnosti pôsobia na železničnom dopravnom trhu ako klasickí dopravcovia, poskytujú svoje služby širokému spektru prepravcov, vytvárajú konkurenciu, navzájom súťažia o zákazníkov a chovajú sa trhovo.

SÚKROMNÍ DOPRAVCOVIA V EÚ

- Nákladná železničná doprava v EÚ je úplne liberalizovaná od 1. januára 2007.
- V niektorých krajinách začalo vďaka reformám fungovať niekoľko desiatok nových dopravcov, ktorí získavajú čoraz väčší podiel na trhu (napr. Poľsko).
- V iných krajinách napriek ukončeným reformám je niekoľko nových dopravcov, avšak ich podiel na trhu je nepatrný (napr. Slovensko, Česká republika).
- Okrem toho však existujú aj krajiny, kde nákladnú prepravu vykonáva iba jeden dopravca (štátny), napr. Litva.

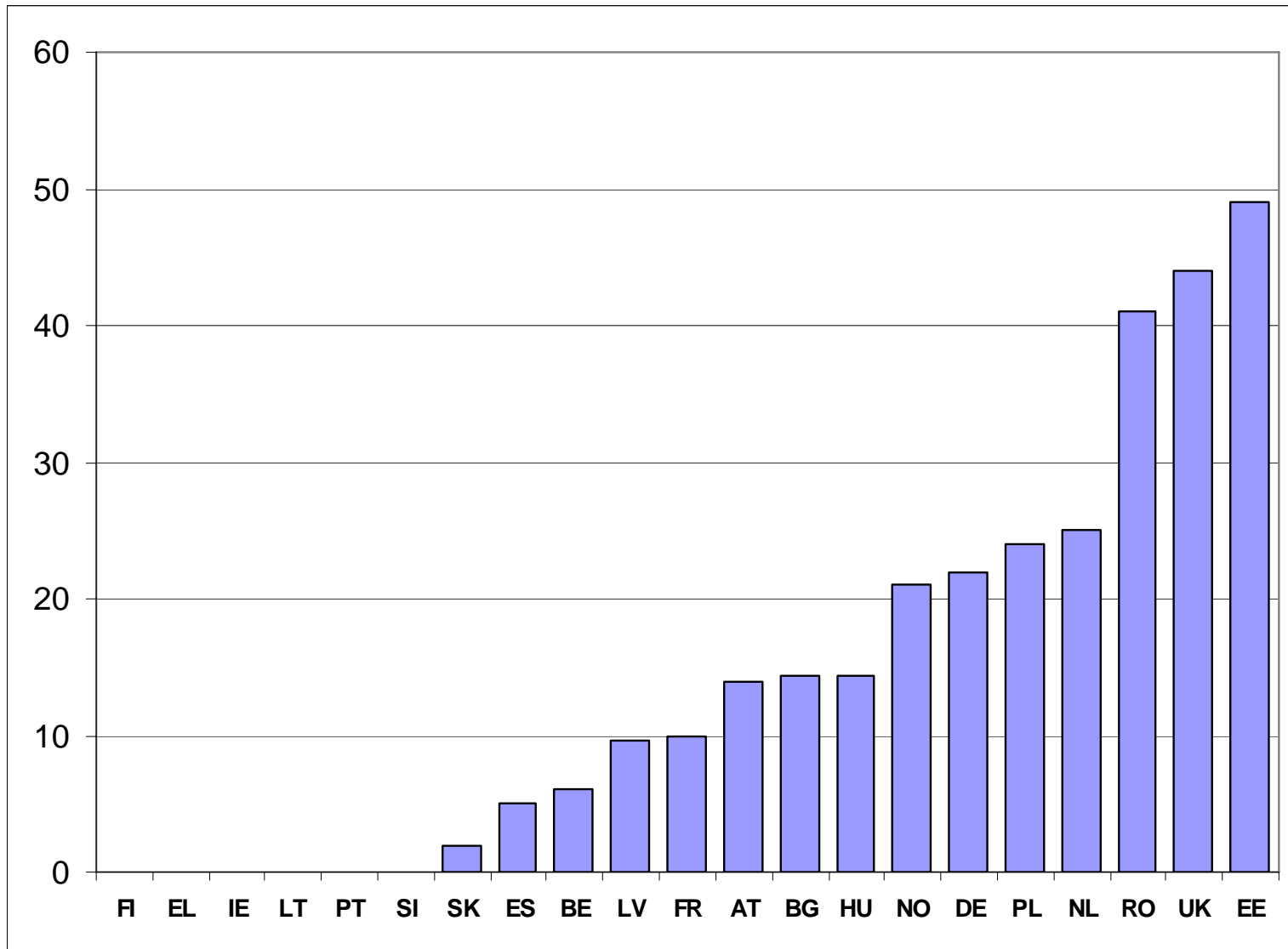

SÚKROMNÍ DOPRAVCOVIA V EÚ

- Na trhu nákladnej dopravy EU pôsobí viac ako 600 licencovaných železničných podnikov, z toho 315 v Nemecku a 67 v Poľsku.
- Z hľadiska dopravných výkonov majú súkromné podniky najväčšie trhové podiely v Estónsku (49 %), vo Veľkej Británii (44 %), Rumunsku (41 %), Holandsku (25 %) a v Poľsku (24 %).

CELKOVÉ TRHOVÉ PODIELY (V PERCENTÁCH) SÚKROMNÝCH DOPRAVCOV NA TRHU ROKU 2008

ZÁVER

- Liberalizácia a vstup súkromných dopravcov na železničné dopravné trhy v Európe sa prejavili v každej krajine rôzne, avšak väčšinou si najväčší podiel zachovávajú historickí (štátni) dopravcovia.
- Nevhodná implementácia “prvého železničného balíčka” v niektorých krajinách viedla Komisiu k tomu, aby v júni 2008 zaslala písomné upozornenia 24 členským štátom a aby v októbri 2009 zaslala odôvodnené stanovisko 21 členským štátom.

ZÁVER

- Najmä od roku 2008 Komisia dostala niekoľko sťažností týkajúcich sa fungovania trhu a to najmä pokiaľ ide o správanie účastníkov trhu, napríklad v prípade riadenia terminálov a prístupu k službám.
- V tejto súvislosti má Komisia v pláne spresniť alebo upraviť určité ustanovenia prvého železničného balíčka prostredníctvom jeho prepracovania.

ZÁVER

- Konkurencia železničných podnikov je stále obmedzená z dôvodov protekcionistického správania sa tradičných národných dopravcov.
- Nedostatočná transparentnosť trhových podmienok a neefektívne fungovanie inštitucionálneho rámca vo väčšine členských štátov naďalej sťažuje poskytovanie konkurencieschopných služieb železničnej dopravy.

○ Ďakujem za pozornosť!

○ Kontakt

e-mail: jaroslav.masek@fpedas.uniza.sk

katarina.mendrosova@fpedas.uniza.sk

